

Leonie Bos (37) is dominee in Wijkgemeente de Bron in Gouda. Zij geeft binnen haar functie invulling aan doop, huwelijks- en rouwrituelen.

Leonie: “In mijn werk heb ik regelmatig te maken met rituelen. Een voorbeeld is de zegen tijdens de zondagse kerkdienst. Aan het eind van de dienst zeg ik de mensen dat God de hele week met hen meegaat. Daarnaast zijn er ook rituelen die horen bij speciale gelegenheden, zoals de doop of een huwelijk. Sommige mensen verzinnen hun eigen gebruiken, maar ik ben daar geen voorstander van. Rituelen moeten iets eeuwig hebben, daar zijn het nu juist rituelen voor.

Voor een doopplechtigheid ga ik van tevoren twee keer langs bij de mensen die een kindje hebben gekregen. Ik leg ze uit wat het ritueel inhoudt. Samen bespreken we hoe we de dienst gaan invullen, welke verhalen er gelezen en liederen er gezongen worden. Ik probeer in hun belevingswereld te komen. In mijn dienst gebruik ik dan ook de taal en de voorbeelden die bij hen passen. Veel mensen kiezen voor het scheppingsverhaal of het stukje in de bijbel waarin Jezus zegt ‘Laat de kinderen tot mij komen.’ Maar

ook psalmliederen waarin verwondering en blijdschap tot uiting komt zijn populair. De doop vindt plaats binnen de zondagse kerkdienst. Het ritueel moet daarom passen in het kerkelijk stramen. Ik houd er rekening mee dat de rest van de gemeente er ook iets aan heeft. Bij een huwelijk ligt dat anders. Dat is op een aparte dag en echt het ‘feestje’ van het bruidspaar. Ik zorg dat er een logische opbouw is, lees een stukje uit de bijbel voor, doe een gebed en eindig met de zegening. Maar de invulling daartussen laat ik zo veel mogelijk aan het stel over. Dat kan een gedicht zijn, een gospelkoortje, een cd van Marco Borsato of een verhaal. Het kerkelijk ritueel kan breder worden ingevuld, omdat ik niet te maken heb met een ander publiek. Ook bij droevige gebeurtenissen, zoals het overlijden van iemand, vul ik het ritueel zo veel mogelijk in samenspraak met de familie in. Ik vind dat ook zinvol voor hun eigen rouwproces. Soms is iemand al ziek en komt het einde in zicht. Dan ga ik bij de familie langs. Ik lees een stukje uit de bijbel voor en dan bidden we. Zo probeer

“Ik vul het ritueel zo veel mogelijk in samenspraak met de familie in”

ik angst en onrust wat weg te nemen. Als iemand is overleden, bid ik niet om iemand sneller in de hemel bij God te krijgen. Ik denk dat de overledene al op een goede plek bij God is. Mijn doel is dan om de familie op een mooie manier afscheid te laten nemen. Bij de rouwplechtigheid zorg ik dat alles naar wens verloopt. Ik vertel het levensverhaal van de overledene en koppel dat aan God. Het ligt uiteraard veel gevoeliger dan bij een doop of huwelijk en ik ga er daarom heel secuur mee om. Ik probeer de familie met de juiste woorden zo veel mogelijk troost aan te reiken.”

Marga Snoeij (49) begon vijf jaar geleden met Mare-vieringen. Naast haar baan als kerkelijk werker helpt zij mensen bij het vieren en gedenken van bijzondere gebeurtenissen en geeft ze op een creatieve manier invulling aan rituelen.

Marga: “Veel mensen hebben wel de behoefte aan zingeving of spiritualiteit, maar willen dat niet binnen de kerk doen. Ze vinden de taal van de kerk te ingewikkeld of de drempel te hoog. Met Mare-vieringen bied ik mensen de mogelijkheid om buiten de kerk invulling te geven aan rituelen en verdieping te zoeken. Dit doe ik bij rouw, huwelijk en geboorte en desgevraagd ook bij andere belangrijke gebeurtenissen in het leven, zoals pensioen, een verhuizing of een nieuwe baan. Hoe ik de viering inkleed, verschilt sterk per persoon. Van tevoren bespreken we samen uitgebreid wat we gaan doen. Zo heb ik eens een huwelijk gevierd rond het thema ‘de rode roos’ uit het verhaal van *De Kleine Prins*. De moeders gaven hun kinderen weg. Zij hadden elk een rode roos in hun hand en staken die in een vaasje dat op tafel stond. De rozen stonden symbool voor man en

vrouw die aan elkaar gegeven werden. En een stel met een horeca-achtergrond zat op een podium met voor zich een ontkurkte fles wijn. De getuigen stonden achter hen. Ze deden een paar stappen naar voren, schonken vervolgens de wijn in en proostten op het bruidspaar. Een ander paar betrad letterlijk het huwelijkspad. Ze kregen een rugzak mee met symbolische artikelen zoals een landkaart met de cartografie van de liefde, een kaars voor licht in hun leven en potloden om elkaars leven in te kleuren. Ik krijg ook regelmatig verzoeken van gemengde stellen waarbij de een wel een christelijke achtergrond heeft en de ander niet. Samen met hen zoek ik dan naar een vorm, passend bij hun eigen 'levensovertuiging'. Bij een uitvaart ga ik weer anders te werk. Dan hangt de afscheidsviering af van wat bij de overledene paste. Het is belangrijk dat de nabestaanden het gevoel hebben degene van wie ze afscheid hebben genomen, 'ontmoet' te hebben. Dat kan door middel van een verhaal, tekst, gedicht of muziek waar de overledene van hield en de nabestaanden zich goed bij voelen. Een mevrouw vertelde mij bijvoorbeeld dat ze sterretjes naar beneden zag vallen toen haar schoonmoeder overleed. Ik heb toen zilveren sterretjes gemaakt en die op de

“Ik bied mensen de mogelijkheid om invulling te geven aan rituelen en verdieping te zoeken”

kist laten vallen. Dat deed haar heel goed, omdat ik haar ervaring serieus had genomen. Alles wat ik bedenk, gebeurt altijd in overleg. Ik vind het belangrijk dat mensen vieren en gedenken vanuit hun eigen gedachten over geloof en zingeving.”

Larissa van der Molen (30) is maatschappelijk werker, creatief therapeut en verlies- en rouwtherapeut. Zij heeft een eigen praktijk 'De Troostboom' en begeleidt kinderen van 4 tot 21 jaar bij de verwerking van een verlies of overlijden. Rituelen spelen hierbij een belangrijke rol.

“In mijn praktijk help ik kinderen en jongeren die een verlies moeten verwerken. Door overlijden, maar bijvoorbeeld ook door echtscheiding, door amputatie van een lichaamsdeel, bij werkloosheid of bij een relatie die is stukgelopen. Rituelen en symbolen zijn daarbij een belangrijk onderdeel. Kinderen zijn vaak nog te jong om hun gevoelens te benoemen en juist daarom zijn rituelen en symbolen heel geschikt om hun verdriet een plek te geven. In mijn praktijk heb ik een 'troostboom' staan. Aan de takken kunnen kinderen briefjes, wensen, geheimpjes en kleine pakjes hangen. Bomen zijn een centraal thema binnen mijn behandelwijze. Ik zie de boom als symbool van leven. De fases die een boom in de verschillende seizoenen doormaakt, kun je vergelijken met iemand in het rouwproces. In de herfst ben je verdrietig en is het gemis nog vers en zo bouw je langzaam op naar de lente waarin je weer zin krijgt in de mooie momenten van het leven. Naast de bomen zijn ook stenen, schelpjes, sterretjes en vlinders symbolen die regelmatig terugkeren. Ik heb bijvoorbeeld verschillende gekleurde steentjes; op het einde van de begeleiding mogen ze zelf een ster maken om het verlies een 'definitieve' plek te geven. Die hangen ze aan de sterrenhemel die ik in mijn praktijk heb gemaakt. Daar is ook een herinneringsmuur waar foto's hangen van de mensen die zijn overleden of die ze missen. De kinderen mogen er ook iets bij schrijven. Deze rituelen

gebruik ik omdat het belangrijk is om het verdriet te uiten. Aan het begin van de therapie knutselt elk kind een doos waarin hij briefjes, tekeningen, foto's, geheimen en kaartjes mag stoppen. Het 'boze en lieve-woordenblik' is een ander ritueel. De een gooit er steeds dezelfde woorden in: 'ik mis mama' en de ander gaat zich te buiten aan scheldwoorden. Met een meisje heb ik een verdrietig kussen gemaakt. Op de momenten dat ze steun nodig heeft, pakt ze het verdrietige kussen en houdt dit tegen haar gezicht. Gaandeweg kom ik erachter waardoor een kind geraakt is. Ik varieer voortdurend met de rituelen. Ieder kind en elke situatie is anders. Uiteindelijk laat ik aan de fantasie van het kind over wat het beste bij hem of haar past.”

“Kinderen zijn vaak nog te jong om hun gevoelens te benoemen, daarom zijn rituelen heel geschikt”

